

Any II

Barcelona 20 d' Setembre de 1881

Núm. 44

PREUS DE SUSCRIPCIÓ				Se publica 'ls días 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	DIRECTOR-PROPIETARI	ANY	SEMESTRE
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	CARLOS SANPONS Y CARBÓ	
Països de l' Unió Postal . . .	76 "	40 "	"	UNIÓ, 28	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						
Cuba y Puerto-Rico						
Filipinas, Méjich y Riu de la Plata						
Y en los altres països, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig						

SUMARI

TEXT — CRÒNICA GENERAL, per Ramon E.

Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduard Tamaro. = LA DESCONSOLADA (continuació), novel·la de Benjamin Barbé, Traducció de Narcís Oller. = HIMNE DE LA CORONACIÓ DE LA VERGE DE MONTSERRAT (poesia), per Juscint Verdaguer, pbre. = D. NARCÍS CARBÓ D' ALOY, per Joan de Deu Roquer. = A UNA MORTA (poesia), per B. Bassegoda Amigó. = LA CORONACIÓ DE LA VERGE DE MONTSERRAT, per A. M. C. = CARTA DE LA HABANA, per Gabriel Cossa y Nogueras. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS — D. NARCÍS CARBÓ D' ALOY. = Província de Tarragona. L' ALMADRAVA DE SANT JORDI. = TUIÑS. RUÍNAS ROMANAS. = GITANO ANDALUS. = VISTA INTERIOR DE l' ESTABLIMENT DELS SRS. MITJANS Y C.ª, en lo carrer de Fernando VII, Barcelona.

CRÒNICA GENERAL

A ningú haurá agafat de sorpresa la notícia de que 'l senyor Alonso Martínez, qu' es un dels jurisconsults més eminents de Espanya, haja pronunciat un discurs eloquèntissim ab motiu de la solemne apertura dels Tribunals que acaba de tenir lloc; baix lo punt de vista de la forma literaria es irreprotxable, y en qual à son fondo es precis confessar que hi ha en ell tal abundància de doctrina que 'l fan digna per tots conceptes del insigne tribunal que en aquell acte presidia lo Ministre.

Lo senyor Alonso Martínez se manifestà intimament lligut á la escola reformista, lamentantse de que 'l grau d' avansament que 'n nostres temps han alcansat tots los rams del saber humà no hajen trascendit en nostra legislació, la que informada per las necessitats y costums d' edats que ja passaren està molt lluny de poder respondre al estat actual de nostra civilisació. De tot això fa derivar la necessitat d' un còdich civil pera totes las províncies d' Espanya, seguit la tendència unificadora de

totas las nacions civilisades y á la que no es del tot estranya nostra patria, puig que en ella s' ha lograt ja fondre en un motlló comú algunes branques de nostra legislació com ho provan, entre altres, la llei d' enjudiciament criminal y 'l Còdich de Comers.

A ningú s' han de ocultar la importància que aquestas declaracions revesteixen pera Catalunya qual especial manera de ser en lo que toca á sa legislació ha de perturbarse profundament, en cas d' arribar á la esfera de la realisació, los principis decididament innovadors del senyor Ministro de Gracia y Justicia, com de sobras se posà de manifest en lo Congrés de Jurisconsults Catalans que tingué lloc l' any passat.

Algun tant deu haber pesat aquesta consideració, que pot ferse extensiva á totes las regions forals de Espanya, en l' ànim del senyor Ministro, ja que després d' haberse esforçat en proclaimar la bondat del principi unificador per ell proclamat s' apressurà á dissipar l' alarma que ab tal motiu podria produhirse, fent declaracions, com la que aném á transcriure:

« Ho declaro franca y noblement; mon somni daurat es la publicació del Còdich civil; y, ab tot y això, renunciaria á aquesta ilusió de ma vida, la que més ambiciono en lo lloc que avuy ocupo y la que més he afalagat en la Comissió de Codificació, si pera realisarla s' hagués de passar de moment lo nivell sobre totes las províncies espanyoles, sometentlas á viva forsa á una llei totalment idèntica, essent com es difereixa en punts essencials son organisme jurídich, ab lo perill imminent de produhir en son seno fonda perturbació.»

Bo es que' prenguem acte de tan nobles declaracions que no poden menys de fer gran honor á la lealtat del senyor Ministro, més que més

D. NARCÍS CARBÓ D' ALOY

Fotografia de Cantó

quan pots rí haja necessitat de recordarla en altra ocasió, no perque ell intente evadir los compromisos que d' ellas se derivan, sino per veures conduhit molt més enllà de lo que ell hauria volgut, arrebatat per las corrents que sempre han dominat en la escola á que perteneix lo senyor Alonso Martinez.

Próxima á tractarse tan interessantíssima qüestió en las Corts, estimém convenient solicitar los esforsos de tots los diputats y senadors per Catalunya á fi de que nostra legislació foral sia tinguda en lo molt que's mereix quan lo moment arribe; que no's veja l' cas de que sens la menor protesta se posa má al riquíssim tesor de nostras lleys venerandas y seculars institucions, si es que, com no voldriam, estiga escrit que degan succumbir, esborrantse per aquest motiu los últims rasgos de fesomia propia que'n caracterisavan entre las provincias d' Espanya.

**

Una revista literaria francesa *Le Midi Litteraire* se quéixa en un excelent article de M. Albert Savine, de que l' Academia Francesa no haja ofert un de sos seials al gran poeta de Provensa Frederick Mistral.

Realment es una injusticia ab la que no podém transigir ab tot y 'ls deplorables exemples que en aquest punt nos te donats l' Academia Espanyola. L' Academia Francesa que te perfecta conciencia del geni superior del ilustre poeta provensal ja que tingué l' honor de premiar son poema Miréo, había de ser la primera á cridá á son seno al que es una gloria de la Fransa per més que no haja escrit ses obras en la llengua nacional. Si aquest ha sigut un obstacle que s' ha oposat al ingrés d' en Mistral en l' Academia donaria una tristíssima prova de son poch patriotisme, y com fa notar molt acertadament l' articulista, demostrarria estar del tot conforme ab lo principi proclamat per M. de Birmark, pera cohonestar la conquista de l' Alsacia y la Lorena, de que tot lo que parla alemany es alemany.

Negants l' Academia Francesa á admetrer á En Mistral, no fa més que seguir vergonyosament las petjades de la que usurpant un nom se diu Academia Espanyola en lloch d' Academia Castellana, puig que las portas de tan sapientíssim y egregi cos han permanescut constantment y encara perteneixan completament tancadas per tot qui tinga l' mal gust de no escriurer en la llengua oficial per als y notoris que sian los seus mereixements. Per aquest y per molts altres conceptes se l' hi pot aplicar la calificació que l' distinguit crítich M. Emili Zola dirigeix á la Academia Francesa y que molt oportunament transcriu M. Savine «un pretengut cap de nostre literatura, qual influencia es nula de tot punt y qual paper de perillosa inutilitat sería cómica si no fos lamentable.»

**

Vallfogona de Riucorp, lo poble qu' acullí en sos darrers anys al festiu poeta Vicens Garcia qual memòria està tan arrelada entre los catalans, acaba de celebrar lo 258 aniversari de sa mort, com ho ve fent de tres anys ensá gracias á la laudable iniciativa del fill d' aquell poble senyor Puigbonet.

Un solemne ofici de difunts, una sessió necrològica y una professió cívica constituiríen lo programa de tal solemnitat que s' hauria portat á bon terme á no ser per las inconveniences d' algú, interessat potser en que així no succehis.

Celebrat l' ofici de difunts lo dematí, sens lo més petit contratemps, tingué lloch la sessió necrològica, en una esparsa sala artísticament adornada al efecte y en la que s' destacaba lo retrato del insigne Rector voltat de coronas de llorer, y semprevivas ab dedicatorias á aquest festiu ingenio. Oberta la sessió feren successivament us de la paraula los senyors Corbella, Martí y Puigbonet, essent perfectament acullits per la numerosa concurrencia qu' omplenava la sala, puig que en tots sos discursos en los que hi resplendia un esperit patriòtic molt digne d' alabansa se feya l' elogi mes acabat del insigne poeta ab quals produccions volgué regalarse lo mateix Felip IV. Després se lleigiren varias composicions y tot seguit l' Arcalde que presidia la sessió concedí la paraula á alguns senyors que l' habian demandada, y aquí ve lo que podria ser risible si no fos altament digno de censura. L' un se despenjà afilant al Dr. García á la democracia, y l' altre l' senyalá entre l' partit absolutista. Fàcilment de comprendrà com havia de rebre aquell auditori tals despropòsits que no s' comprehen entre personas formals á no ser que s' vaje de mala fé. Tan desacertadas paraules trobaren no obstant son correctiu en la intencionada y contundent paraula del senyor Puigbonet que tornant molt noblement per la gloria del festejat poeta axafà complertament als que semblavan menysprearla, per revestir carácter sacerdotal lo malhaurat Garcia. La professió cívica sigué molt lluhida, y's dirigi á la tomba del poeta, que s' trova en lo pòrtich de l' iglesia á depositar coronas, concurrint á tal acte l' Ajuntament, forasters, Associacions catalanistas y alguns representants de la premsa.

No obstant, y 'ls incidents ocorreguts en la sessió ne-

crològica l' aniversari d' en Vicens Garcia se celebrá ab l' èxit mes complert. Mereixen una felicitació los fills de Vallfogona per l' assuduitat que en aquest assumptu venen demostrar tres anys ha y molt especialment lo senyor Puigbonet que es lo iniciador y propagandista infatigable d' aquesta festa.

**

La crítica literaria está de dol.

D. Manuel de la Revilla acaba de morir á l' Escorial. Era un crítich reputadíssim, quals judicis eran altament apreciats entre la gent de lletres. Precisament acaba de morir després del complert restabliment de la malaltia mental que per algun temps l' havia sustret á sos profitosos estudis; ai tot y no comptar mes que trenta sis anys, ne feya ja alguns que desempenyava en propietat una càtedra en la Universitat Central.

No volem parlar de las bellas qualitats que com á home l' adornavan, pera no dar lloch á que se l' confonga ab aquesta serie de vulgaritats quals mérits se proclaman tots los días y en tots los tons per los revisers adotzenats; per altra part son ja del domini de tothom, que en Revilla, ab la bondat de son tracte, s' havia merescut la consideració y l' respecte de quants tingueren ocasió de coneixerlo, honrantse ab s' amistat los homes de totas las classes y opinions, ab tot y qu' eran coneigudas de tothom sus ideas avansadas en política y literatura.

**

Ha donat ja proves d' existència la Comissió especial pera proposar los medis d' evitar l' emigració dirigint á las provincias un interrogatori, qual articulat en honor de la veritat lo trobem interessantíssim.

Una de las preguntas que formula la Comissió, es la de quinas causas han produhit l' emigració en las respectivas provincias y quinas han contribuït á desarollarlas?

Se ns figura qu' en tesis general totes las provincias podrian donar á aquesta pregunta la mateixa resposta: lo descuyt inconcebible en que tots los governs venen tenint las questions administrativas y l' poc empenyo demostrat per tots ells en fomentar las fonts de la producció nacional; lo doctrinarisme imposantse per sobre lo bon sentit en las questions econòmicas, y per dirho d' una vegada, lo libre-cambisme vergonyant ó descarat, que de molts ensa, ve tenint á son feudo lo ministeri d' Hisenda.

Pera ocurrir á tals mals no ha de servirnos de gran consol en las actuals circumstancies la notícia que molt aparatosamente venen donant alguns periódichs de Madrid, de que l' senyor Camacho está decidit á proposar á las Corts lo plantejament de la base 5^a de la Lley arancelaria de 1869, noticia que per altra part no'ns ha sorprès poc ni molt.

RAMON E. BASSEGODA.

NOSTRES GRABATS

DON NARCIS CARBÓ D' ALOY

Véjas l' article que, degut á la ploma de nostre amich D. Joan de Deu Roquer, publiquem en altre lloch d' aqueix número.

LA ALMADRABA DE SAN JORDI

PROVINCIA DE TARRAGONA

L' excellent grabat que reproduhim en lo present número, representa la almadraba de San Jordi en la província de Tarragona, en la ocasió en que son carregadas las tunyinas en lo llaut pera conduhirles á Barcelona.

Forma l' almadraba un intrincat teixit de cordas verticals, en lo que quedan presas las tunyinas, tot seguit son penjades per la cua en lo estenedor que manifesta nostra lámina, y luego després son carregadas en los llauts pera son definitiu mercat.

TUNIS.—RUINAS ROMANAS

Degut es al jove artista Hanno, Ludwig Fischer, lo grabat que reproduhim de las ruinas romanas á Tunis. Aquestes ruinas representan alguns monuments Romans, situats al peu de la muntanya anomenada Djebel Zagħman; ahont existia un temple dedicat á la deessa dels manantials, divinitat molt suplicada en aquells ardents païssos. Baixaban los manantials de la muntanya y anavan á perdres en lo Vilpheum al costat del temple. Allí s' admirau encara alguns aqueductes, comensats per l' emperador Adriá y acabats ó restaurats per Septimi Sever.

En lo variat paisatge ahont radican aquestas ruinas, s' observa una abundancia extraordinaria de plantas exòtiques, figurant ab preferència lo anfiteatre en lo Djem (núm. 3), lo dipòsit d' aygas y fortalesa d' Ondena (núm. 4); lo sepulcre á Djiribella (núm. 5); Bab Ibalid (núm. 6); la porta á Zaghnan (núm. 7); l' entrada del dipòsit d' aygas d' Ondena (núm. 8); la cisterna de Susah (núm. 9); lo gran aqueducte de Djuggar (núm.

10); ahont se reuneixen los manantials, y quals arcadas seguixen fins á l' abandonada ciutat de Mohammendise. Desde allí l' ayga dels manantials seguia per sota terra fins á Cartago, mes avuy dia, d' aquella ciutat tant rica y floreixent, res ne queda, ocupant son lloch alguns pescadors que viuen pobrement, essent sus costas (núm. 11) fortament alteradas y accidentadas per la constant batent de las onas.

GITANO ANDALÚS

ESTUDI DEL NATURAL. DIBUIX Á LA PLOMA DE B. GALOFRE

Entre 'ls pintors catalans que han sabut guanyar-se un nom fora de sa patria, Baldomero Galofre pot coloçarse en un dels primers llochs. Dibuixant notabilíssim y pintor ple de brillants qualitats, gosa de més reputació que entre nosaltres en la artística Italia, quals diaris s' han ocupat ab elogi de sus obras. Paisatjista y marinista, cautiva per sa fantasia, que es lo sagell peculiar de sus obras, no essent tan acertat, en general, quan tracta la figura humana, no obstant de posevir istil propi y un amor al travall que tal vegada li permetrà arribar en dit gènero á la altura en que brilla en lo paisatje y marina. Descollà com á *ayguafortista* y *aguarelista*, essent molt estimats sus dibuixos á la ploma, de qual gracia en lo modo de fer ne dona mostra 'l que reproduhim, triat de la última collecció que nostre pintor ha remés á Mr. Goupil, de París.

VISTA INTERIOR

DE L' ESTABLIMENT DELS SRS. MITJANS Y C. EN LO CARRER DE FERNANDO VII 2 Y 4

En lo present número reproduhim la vista de la botiga oberta en lo carrer de Fernando VII, números 2 y 4, per los Srs. Mitjans y Compañía, lo dia 28 del passat Maig. La nova botiga, en gran escala de gèneros de punt y lencería, cortinatges, reps, alfombras, tapisseries, brodats, batistas, mantas de viatge, etc., etc., disposta, no sols de l' espayós local de la planta baixa, reproduxit en son interior per medi del excellent grabat que acompanyem, si que tambe de l' entressol á que conduceix una cómoda y elegant escala de ferro.

La decoració de dit establiment ha vingut á càrrec del expert y acreditad don Joan Parera, qui ha cuidat també exclusivament de la part de pintura, notable per la novetat de las tintas y suavitat dels tons generals. La part de fusteria, de bona construcció, es de don Gabriel Ferré; la de escultura, delicada y ben entesa de don Lluís Altarriba; la de marmolista, de don Francisco Planas; la silleria, elegant y de formes modernas ha sigut construïda en Barcelona per don Lluís Pons y Ribas; y la part de lampisteria y de tò d' aram en l' interior, y en l' exterior, consistent en grans brassos, bronzejats, estil del renaixement, es escollida obra dels senyors Ferré y fill, habent intervingut en los principals travalls lo Mestre d' obras senyor Blanch.

Los espayosos aparadors d' aquest nou comers obert per los senyors Mitjans, sens abandonar son antich y molt acreditad establiment del carrer Ample, núm. 53, ofereixen una copiosa y variadíssima colecció de gèneros de totes las classes que forman l' extens comers de la casa, dels quals també s' ha format un artístich grup, colorint lo taulell central. Tant per l' hermosura dels colors y novetat dels dibuixos, com per la bondat é infinita varietat de totes classes dels mencionats y altres molts gèneros de que no es possible ferne aquí mèrit individual, la botiga dels senyors Mitjans figura sens dubte en primer lloch entre las de sa classe en Barcelona, mereixent com la antiga casa Mitjans en lo carrer Ample, y encara en major escala, l' ilimitat favor del públic.

EDUARD TÁMARO.

LA DESCONSOLADA

NOVELA DE BENJAMÍN BARBI

(Traducció de Narcís Oller y Moragas)

CAPÍTOL QUART

*Vidid suum dulcem natum
Morientum, desolatum,
Dum emisit spiritum.*

X varem marxar. Varem deixar aquella terra hont l' ayre tan pur, tan bò, tan sà pe'ls altres, sembla que s' viciava pera nosaltres sòls.

Varem deixarla depressa, com qui fuig d' un foix, sense visitar als amichs, sense dirlos ni adeu. Los més afectats per nostra desgracia vingueren á despedirnos y ab llurs plors demostravan quan poc esperansats estaven també.

Tota la encontrada 'ns coneixia, y al atravessarla no vaig veure més que caras tristes y fins descubrí qu'

alguns ploraven. Aquells que s'acostavan á estrenye'nns la mà, procuravan debades ofegarse'l plor.

¡Era per la pena que 'ls hi feya la marxa ó bé que ploraven ja á nostre fillet?

¡Ah! sens dupte que 'ns estimavan, sens dupte que 'ns anyoraríen. Sens dupte nostre nen era 'l més bonich, lo més dolç, lo més encisador qu' haja reposat may á la falda d' una dona.

Mes la gent no plorava tant per nosaltres ni pe'l nen, com per la seva mare.

Sabia quanta y quan gran tendresa tenia ella pera sos fills; sabia qu' ella se 'ls havia criat tots ab sa propia llet; sabia que tant com se 'ls estimava á tots estava boja pe'l qué encara criava; las conseqüencies que la pèrdua d' aquest podia ocasionar á la mare, alarma van á tothom.

Y aquesta pèrdua encara incerta pera mí, era certa per' aquells; perque l' metje que 's reya dels temors de la mare, havia dit al meteix temps als altres, com aquella li havia dit á ell mateix:

—Està perdut.—

II

Marxarem á las sis del matí. A dues lleguas de casa, al plá de Lannemezan, indret anomenat la Mitja-Lluna, haviam de trobar la diligència de Luchon que en aquella temporada, arriba fins á Agen, y de la qual m' havia fet guardar tot l' interior.

Pera fer eixas dues lleguas de camí, un bon vehí nostre ns deixá son carruatge.

Lo malaltet s'adoná del soroll y moviment del cotxe. Badá ben bé sos hermosos ulls d' àngel y 'ns esguardá com si 'ns demanés socors contra 'l mal y las misteriosas visions que mortificavan son ignoscible esperit, pròxim á perdre per sempre nostres besos y manyagarias, per anarsen, ¡Deu meu! jo no sé ahont.

¡Aquella mirada, ay encara la tinch clavada al cor!

A cada instant li tocavam los peuhets. Se li refredavan, malgrat totas las nostras precaucions.

Lo temps també era fred. Nos trobam de dalt del plá de Lannemezan, aquell trist desert de bruchs hontsols pasturan migrats remats de magres moltons y vacas. L' ayre ja prou fred per la neu qu' arribava bastant avall de las montanyas, arriuixava en aquell moment la deserta piana ab una plujeta de gebra que deixava en cada brí d' herba, en cada branquilló de bruch infinitos rosaris de mulladas perlas. Los peus del nen se refredavan més y més. ¡Com ens trigava l' arribar á la Mitja-Lluna!

III

Hi arrivarem un xich ans que la diligència de Luchon que 'ns havia de pendre. Mestres carregavan lo nostre fato, vaig fer entrar á la mare y als noys á la sala del hostal.

Sota l' ampla campana de la llar, hi havia per tot foch no més qu' un munt de bruchs qu' ho omplenava tot de fum. La mare hi acostá 'l noy. Algunas donas que 's trobaven allí, endevinaren ben prompte la causa de nostra angunia y nostres afanys. Una de elles eixí á buscar llenya seca, trossos de fusta; ne tirá un bon munt al foch y 's posá á bufar ab tota la forsa de sos pulmons. Un'altra qu' havia eixit ab ella, torná duhent un bon palet de riera y tirantlo al mitj de las brasas nos digué:

—Ab aquesta pedra ben calenta y embolicada en un drap, podrán mantindre calentons los peuhets del nen durant lo camí.—

A falta d' altre, me semblá dit medi molt bò y vaig regratciar á la pobra dona.

Y tot mirant com la pedra s'escalfava, deya jo maquinament:

«Es ben estrany com tot se combina y está previst en lo món. Potser hi há milions d' anys que l' océà va fer rodolar aquest tros de roca fins á arrodonirlo y pulirlo com ara está. ¡Y per qué? perque un jorn servís per' acalantar los peus mitj morts d' un infantó; potser pera conservarlo á sa mare.»

IV

Per fi pujarem á la diligència.

L' estat del nen anava de mal á pitjor y prompte s' agravá d' una manera espantosa.

Jo havia pres, com he dit ja, tot l' interior de la diligència. La mare duya 'l noy á la falda, devant d' ella seya la criada del petit, jo al costat de la mare; los de més nens ocupavan los altres assientos.

La mare no apartava la vista de la pobre criatura. De sopte feu un xiscle esgarrifós.

Esborrnat, frisós, miro al nen. Tenia 'ls ulls ficsos, lo cos enravenat; sense 'ls moviments dels llabis que feya ab prou pena pera respirar l' ayre, se l' hauria regut mort.

¡Era 'l comens de l' agonia!

V
Vaig posarme á cridar ben fort al majoral. No 'm sentia.

Per fi la diligència s' aturá. Haviam arrivat á una parada; salto á terra. Veig algunes casas escampadas. Demano un metje. Mentre lo buscaven jo vaig córrer á cercar aigua bullenta pera escaldar los peus del nen.

En la casa ahont vaig acudir me deixaren una escudella de terrissa, y ab l' ajuda d' un xich de foch d' encenalls fui bullir una mica d' aigua. ¡Quin foch més cansoner y qué poca escalfor dóna!

—Ajudéume per Deu á bufar—vaig dir á un pagés que s' estava molt tranquil mentre jo ho feya.—No veieu que m' afadigo 'l pit inútilment, mentre lo meu fill s' està morint—

Y l' home s' posá á bufar ab mí.

VI
Per fi vaig arribar al cotxe tremolant. Al acostarmhi temia sentir crits que m' anuncien la fi fatal. Los plors seguian; mes no hi havia encara lo tropell que jo havia temut.

Lo nen no havia perdut ni aquell enravenament, ni aquella mirada ficsa, imploradora; mes sos llabis encara s' movian y son pit s' esforsava encara pera respirar y retindre l' alé.

No 'ns trovaren cap metje. Tal com me fou possible vaig provar d' escaldar les frets peuhets del nen; mes l' impressió de l' aigua bullenta no li ocasioná lo més petit moviment.

—Esá dir donchs qu' aixó es inútil! Y no trovarém un metje que 'ns salve nostre fill!—

VII

—Senyor,—me digué una dona;—en aquella casa hi há lo noy Fontan, qu' es metje de regiment, y per causalitat es aquí.

Encara no havia acabat de dirmho, que jo era ja á la porta de la casa.

Al obrir la porta, sentí sonar una flauta en la cambra del costat. Gayre bé no creuria qu' en tal moment podés ficsarme en lo que tocava la flauta: no obstant, vaix ficsarmhi, vaig notar que tocava un tros de la Lucia.

Ab seu suau cantava:

«Prompte l' herba creixerá
en ma fossa solitaria
y en sa llosa funeralia
ningú, ningú hi plorará.
L' ànima empedrà son vol
contristada, sens consol.»

En aquells moments no pugui conéixer la casual relació que hi havia entre questa tonada y l' estat del meu fillet; mes, després me n' he recordat, y 'm perdo en conjecturas sobre las relacions y armonías secretas qu' existeixen.

Sortí una noya. Li vaig demanar lo metje Fontan. Va cridarla, no'm recorda ab quin diminutiu; callá la flauta y aparegué un jove vestit de militar.

—Si vosté es metje, tinga la caritat de socorre'l nen que se 'ns està morint!—

Arribarem á la portella de la diligència. Tot seguia com avans.

VIII

Lo senyor Fontan prová d' obrir la boca del malalt, lo qual no lográ sens esfors. Tenia la llengua y l' paladar plens de tels blanachs.

—Aquest nen es mort. No li resta un segon de vida.... Veyeu.... ja ha finat.—

Los ullots s' havian extremit, girat en blanch; un crit lleu, un petit sacudiment; després la calma inalterable, eterna, la mort!

(Seguirá)

HIMNE DE LA CORONACIÓ

DE LA

VERGE DE MONTSERRAT

Rebeu eixa corona
de perlas y brillants,
Reyna del cel, siau Reyna y Patrona
dels catalans.

Dónans, ó cel, florons de tas estrelles,
Abril y Maig, donaunos vostras flors,
Mes la virtut encara val mes que ellas,
Joves y vells, posémhhi nostres cors.
Si son prou purs per coroná á Maria,
L' alba sos raigs nos donarà á teixi;
En cada raig brillants de gran valia,
Cada brillant lo cor d' un serafi.

Núvols daurats serveixen de cortina
Á vostre altar que té per llàntia 'l sol,

Lo firmament vos fa de mantellina

Y á vostres peus refila el rossinyol.

Per pedestal Déu vos ha dat la terra,

L' immensitat per ample camaril,

Son sos grahons las timbas d' eixa serra

Hont Llobregat vos besa 'ls peus humil.

Per coronar la terra catalana

Déu vos hi féu eix trono portentós;

Ja fa mil anys que 'n sòu la soberana;

Ja 'n fa dos mil que 'l seu amor sòu Vos.

Baixau á vols, ó Serafins y Arcàngels,

Com celestial abellas á la flor;

Pujau, pujau, poetas, ab los Angels,

Á festejar la Reyna del amor.

Diú que per dot Déu vos doná l' Espanya:

Guardaula Vos, guardaula eternament;

Guiaula á Déu desde eixa gran montanya

Com als tres Reys l' estrella d' Orient.

En nostres cors sembráuhi la puresa

Que fa sentir l' olor del paradís,

La dolsa pau, la caritat encesa;

¡Si á vostre amor lo mon ingrati s' obris!

Vos en lo Bruch nos dáreu la victoria;

Del patri amor es Montserrat la font.

O sol d' Abril, ton resplandor de gloria

No es prou brillant per coronar son front!

Angel guardiá de nostra Catalunya,

Seyeu tot temps al cim de Montserrat;

Si del seu cor la Verge may s' allunya,

May se pondrá lo sol del Principat.

Rebeu eixa corona
de perlas y brillants,
Reyna del cel, siau Reyna y Patrona
dels catalans.

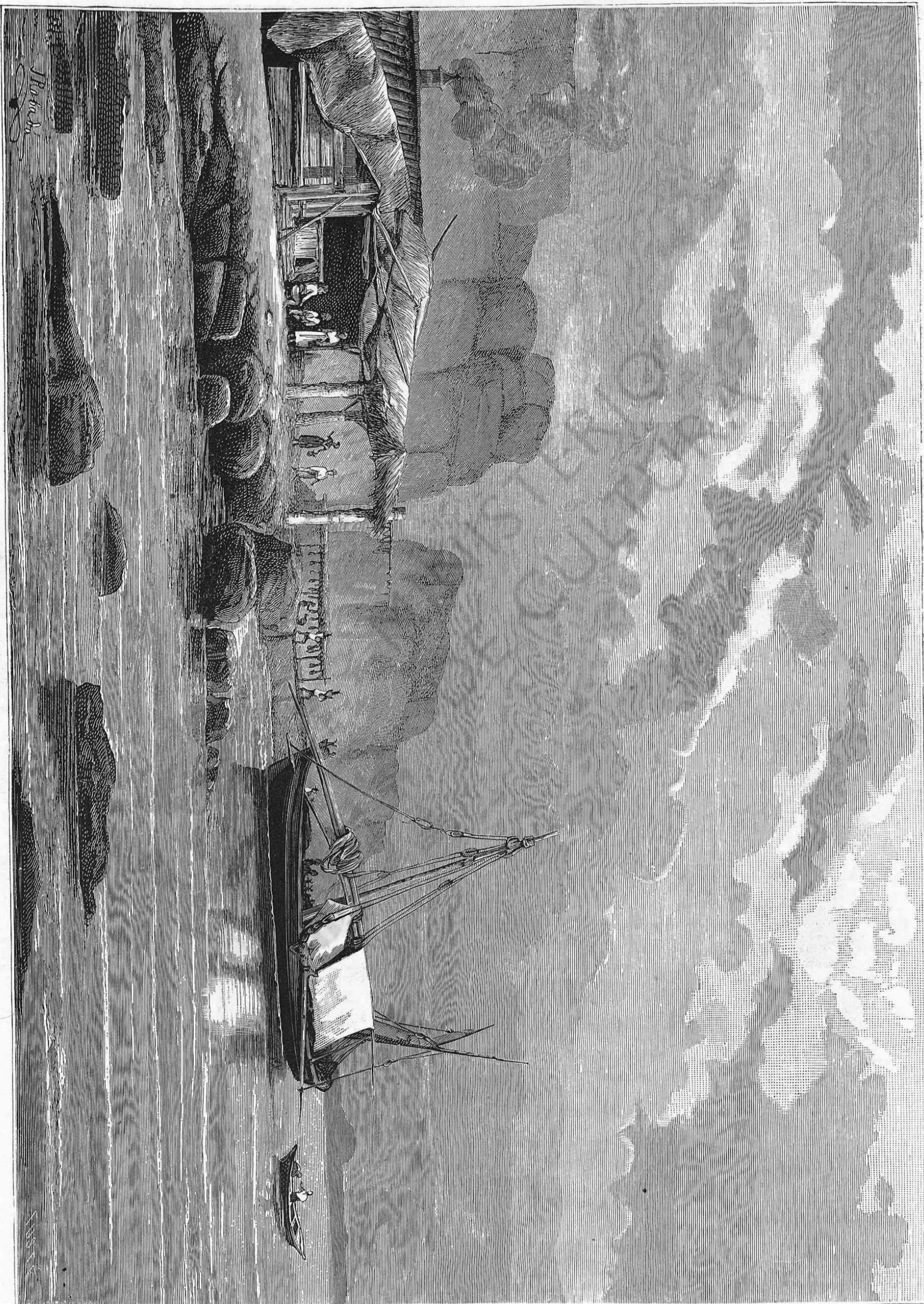
JACINTO VERDAGUER. Pbre.

DON NARCIS CARBÓ D' ALOY

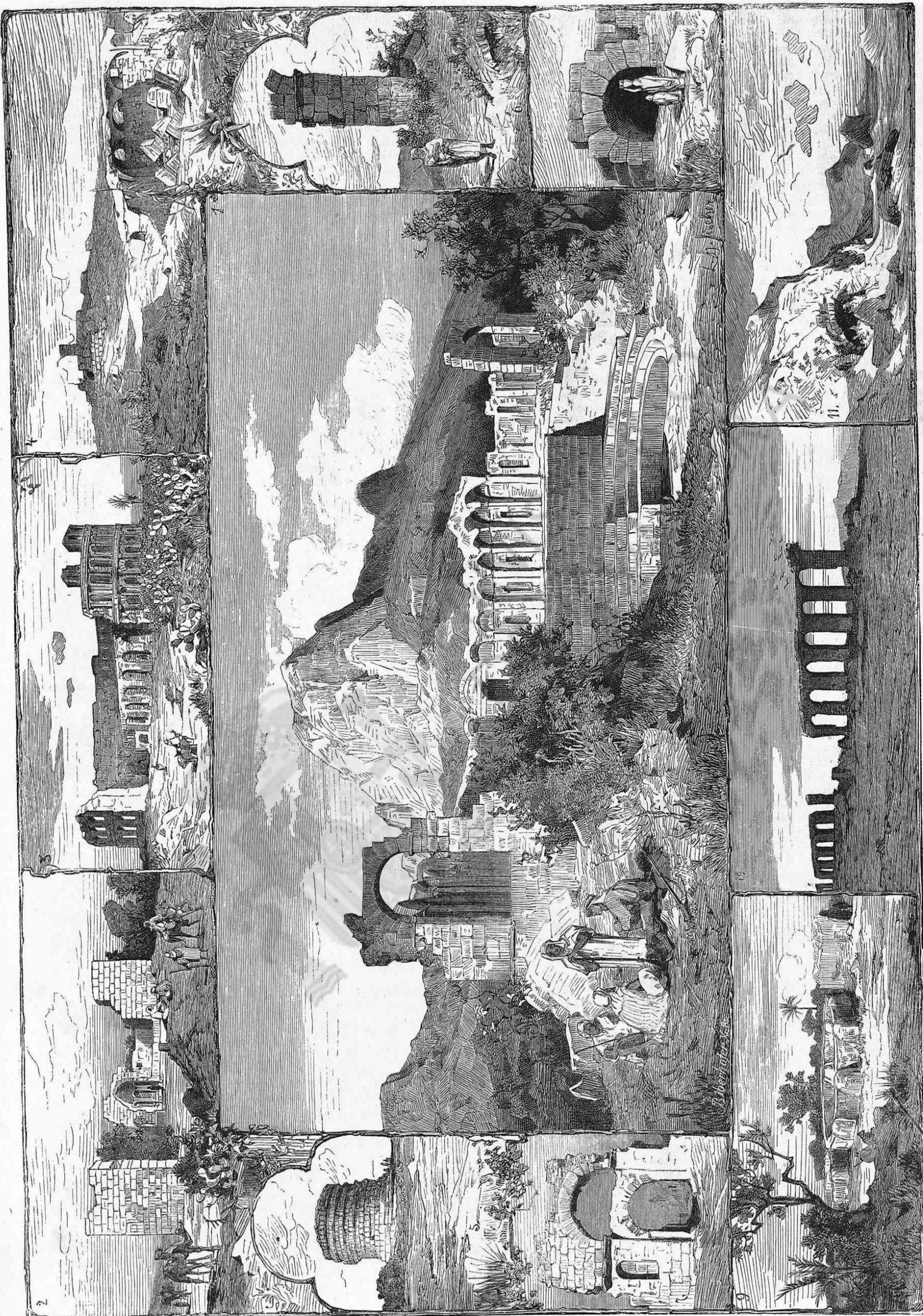
Na digníssima persona qual retrato dona avuy LA ILUSTRACIÓ CATALANA casi bé no necessita biografia, tan coneigits son los més petits detalls de las qualitats que l' adornan baix tots conceptes, per més que un excés de modestia nos hagi privat de coneixel avans com se mereixia; afortunadament la honrosa carrera del professorat, á que perteneix, així com l' haber d' exercir l' espinós sacerdoti de la Medicina, li han prohibit tenir amagats per mes temps aquella riquesa de coneixements que 's constitueixen en patrimoni exclusiu d' una limitada agrupacio d' homes que donan carácter y nom al setge en que viuen, sense contar las innumerables y bonas qualitats que 'l distingeixen, fentlo agradabilissim baix lo punt de vista social; tal es lo concepte que 'ns mereix y de que gosa universalment lo distingit doctor D. Narcís Carbó d' Aloy. Ab tot y lo que havem dit no podem resistirnos al desitj de fer públichs una vegada més alguns dels fets que enrahan més en ventatja del ilustre catedràtic de la facultat de Medicina de Barcelona, suplicantli avans que tot perdoni nostra determinació, que ell á ben segur en sa excessiva modestia la calificará d' indiscreta.

Fill d' aquesta ciutat, va naixe 'l dia 19 de Janer del any 1826. Quan fou més gran, á indicació de son pare, que era un renomenat general, emprengué la carrera de las armas per distingirse molt prompte y ferse lloc dins de la oficialitat per son esprit, que li valgué 'l grau de subtenent, otorgat en lo mateix camp de batalla ab motiu d' haverse ofert á portar un parte passant per entre mitj de las filas del enemic quan la batalla de Vergues (Solsona), parte que 'l havia de dur un altre ajudant que no 's vegé ab prou forças pera desempenyar tan perillosa comisió; mes Carbó tenia altres aspiracions; sa fam de saber era insaciabile, y comprendent que darrera d' aquella vida, en que la lluya hi jugava son principal paper, n' hi havia un altra en apariencia plàcida y tranquila, encara que tempestuosa per l' espirit que conduzia al coneixement de las grans veritats, determiná abandonar la noble carrera de las armas, que ab tans bons auspícis havia comensada, per aban-donarse ab tota l' ànima als estudis inherents á las facultats de Medicina, Filosofia y Lletres y Ciencias, tan naturals com filològicas.

En Novembre de 1851 sofri una forta malaltia que 'l va obligar á cambiar son domicili á Mataró, ahont exercint la professió 's guanyá la confiança de tothom pels bons èxits obtinguts, y després, quan lo còlera morbo 's declarà epidémich en aquella població, desfiant sa má traïdora se 'l veyá á tot' hora devant de sas víctimas, salvant á l' un y ajudant á morir á sa primera esposa; amant entusiasta de procurar fonts de coneixement pera infundir la instrucció entre la classe travalladora, fundá un ateneo destinat al dit objecte, essent

PROVINCIA DE TARRAGONA. — L' ALMADRAVA DE SANT JORDI

TUNIS — RUINAS ROMANAS

1. Temple del Deu dels manantials en Zaguan. — 2. Tample en lo manantial de Djuggar. — 3. Anfiteatre en lo Djem. — 4. Diposit d'aygas y fortalessa d'Ondena.

5. Sepulcre à Djribella. — 6. Bab-Haïd. — 7. Porta á Zaguan. — 8. Entrada del deposit d'aygas d'Ondena. — 9. Cisterna de Susah. — 10. Acueducte. — 11. Costa de Cartago.

nombrat president del mateix; aquests son los recorts que l' doctor Carbó deixà en aquella ciutat.

En 1855, en virtut d' oposició, fou nombrat substitut permanent de las càtedras de Física y Química médica y de Toxicología y Medicina legal, cárrech que desempenyá fins à l' any 1858, en que ocupá, també en classe de substitut, la càtedra d' Higiene pública y privada fins al 1864, en qual fetxa, presentantse á oposicions de la de Terapéutica, Materia médica y Art de receptor, obtingué l' primer lloch de la terna, essent nombrat per Real Ordre catedràtic de dita assignatura de la Universitat literaria de Barcelona.

En 1856 entrà per oposicions en las *Real Academia de Medicina y Cirugía y de Ciencias naturales* d' aquella capital, essent de l' última elegit president en 1866, època en que ocupá l' mateix lloch en l' Institut mèdic.

En 1869 sigué nombrat vocal de la *Junta de la Casa de Maternitat y Exposits*, renunciant al cap d' un any per sas molts ocupacions.

Quan la febra groga invadió á Barcelona fou nombrat vocal de la *Junta Provincial de Sanitat*; no cal anomenar los serveys que va prestar en aquella calamitosa època, puig tot quant diriam seria poch; sols basta l' fe saber que, instruit pel Gobern l' expedient pera la creu de Beneficencia de segona classe, li fou concedida en premi de sos innumerables serveys en be de la humanitat. Incansable pel travall, després d' haver donat un consol á l' un y tret de las portas de la mort á l' altre, s' entregava en las pocas horas sobreres ó escatimadas al son á estudis d' alta trascendencia, analisant las ayguas é infusoris, fent notables investigacions microgràficas de la sang y l' fetxe dels cadávers víctimas del tifus icterodes, estudis que pel mon científich revestien gran importància y que van servir de base al travall que la *Real Academia de Medicina y Cirugía* publicà referent á aquella epidemia.

Desde 1872 á 1874 fou president de la *Societat Económica Barcelonesa dels Amics del País*, distingintse allí com per tot per sa laboriositat, prenen part en la serie de llissons que va donar dita societat; en 1877 donà unas quants conferencias públicas en l' Ateneo Barcelonés, tractant dels medis profilàctichs de la tisis pulmonar y de la febre tifóidea, temes que l' s' desenrotllà d' una manera magistral, y que deixavan entreure una vegada més son tresor de coneixements, un any després lo nombraren president; igual distinció va mereixre de l' *Academia Médico-Farmacéutica* en 1877, ocupant encara avuy dia tan honorífich cárrech per haver sigut reelegit successivament en los tres anys que acaban de discorre; son alt criteri en tantas y diversas qüestions li ha valgut ademés lo ser membre corresponsal de las Academias Mèdiques de Cádiz, Valencia y Zaragoza, de la *Societat Francesa d' Higiene*, de la *Antropològica Espanyola y d' Historia Natural*, de la *Associació d' Artistas de Coimbra*, del *Círcol Científich* de Angra, d' *Heroisme* en Portugal, de la *Societat Botànica* de Barcelona, y soci honorari del Col·legi de Farmacèutichs de la mateixa, essent nombrat varias vegades censor pera oposicions á càtedra de diversas assignacions, recordant entre elles las de Farmacología, vacant en Madrid, y de Toxicología y Medicina legal, corresponentes á las vacants de Barcelona y Santiago de Granada, y per últim, desitjós lo Gobern de la nació de premiar la justificada fama de son mérit, l' honrà Comendador de Càrles III.

Parlan molt ventajosament del doctor Carbó los travalls literaris fets ab motiu de las inauguracions del curs académich de 1873 y de la *Real Academia de Medicina y Cirugía* de 1874, així com lo discurs pronunciat en lo solemne acte de la seva recepció de catedràtic, discursos tots ells que s' fan llegir tan per son mérit científich com per sa correcta y atildada forma, filla del gust exquisit de son autor; empero allá hont demostra palpablement l' alt grau de sa ilustració es en lo que modestament intitula *Programa de Terapéutica, Farmacología y Arte de Recetar*, opúscol que conté condensats tots los coneixements de l' assignatura, y que á més de ser útil, per no dir indispensable, als que havent tot just acabat la carrera nos veyem indecisos davant del malalt pera formular lo que creyem pot constituir una bona indicació, proba una vegada més l' ample camp que abarcen los coneixements tant de Botànica com de Química y Fisiología.

Com á catedràtic en la persona del doctor Carbó no s' hi veu l' home infatuat y satisfet de la distingida posició que ocupa, ni en la seva manera de dir s' hi nota maneras estudiadas que puguin afectar certa originalitat, adoptant un estil nebulós que de moment enlluerna al deixeble induhit á creure que sa comprensió no pot arribar á penetrar lo que vol significar, empero que ben prompte regoneix que aquella manera de dir es obligada pels que volen sentar plassa de sabi sense serne, puig no trobantse en aquest cas lo doctor Carbó infiltrà los coneixements de l' assignatura d' una manera tal que l' alumne no s' adona de las dificultats ab que hage pogut ensopegar, trobantse possehit de sos

coneixements mercé á la clara y metòdica exposició de las ideas, ditas ab un estil senzill que no està en cap manera desprovist del bon gust y elegancia, qualitats peculiars de dit professor; mes lo lloch ahont se l' ha de veure es al costat del malalt; tal es son ulls clínich que bé s' pot dir, si se ns permet la frase, que á sa primera mirada autopsia al malalt, penetrant los íntims secrets de las lesions de la complicada màquina del cos humà, y per últim, si verdaderament s' hagués de demostrar que á més de possehir los necessaris coneixements de l' art de curar se necessita pera ser bon metge tindre una intuició particular que fa que de primer cop casi inconscientment s' endevini l' procés patològich de que s' tracta, trovariam molt prompte la demostració completa ab lo metje doctor Carbó.

JOAN DE DEU ROQUER.

A UNA MORTA¹⁾

Recorts

Ilusions primerenques de ma vida,
ensomnis de ma dolsa joventut,
sagrada flama d' un amor sens vida
¿Hont sou? ¿Per qué tant prest vos he perdut?

¿Hont es, aquell ardor, aquell deliri,
aquella exaltació del esperit
aqueu esser al mon ans de venir? hi
aqueu fort bategar dintre del pit?

¿Hont heu fugit vosaltres que algun dia
vareu ser los meus únichs plers y afanys,
los recorts de tristor y d' alegria
que omplenavan mon cor á disset anys?

Era en aquella edat, en que la pensa
s' enlayra á les regions del ideal,
y l' cor palpitava ab juvenil potensa
al impuls d' un escalf primaveral.

Llavoires comprengui quina gaubansa
lo cor del rendit naïfre: en deu omplir
quan nedant ja perduda la esperança
veu brillar l' estelet del demàt.

Perque jo, que abatut feya ma via,
per aquest mon ab fatigós anhel,
quan ja l' anyorament m' consumia
vegi brillar los teus ulls de cel.

Les tenebres que arreu 'm conturbavan,
s' fongueren al brill de ton mirar;
nostres cors sens coneixens s' estimavan
y al dirnos nostre amor no ns vam soportar.

Aixis, fantasiayam amorosos
corrent en mitx les herbes y les flors,
contantnos l' un á l' altre tremolos
lo ritmich moviment dels nostres cors.

La escuma vaporosa de les ones
atreta per lo blanch del cútis teu
besava nostres peus, en les estones
en que juntavam lo teu nom y'l meu.

Jo sols vivint per tu; tu, enamorada;
Deu, benchint lo nostre amor novell,
semblavam dues gotes de rosada
grontxante en lo capoll d' un rotx clavell.

Avuy la neu del anys cobreix ma testa
y glassa mes rosades ilusions
per mon afilit cor may serà festa
y may lo tel traure que hi ha en son fons.

Com eras tan hermosa y encisera,
de tu, va enamorarse fins la mort
segant del meu jardí la flor que n' era
aquella que m' parlava mes al cor.

L' altar del nostre amor en lloch de roses
ha mostrat solsament negres crespons
y morta t' he mirat demunt les lloses
á la claror incerta dels blandons.

Allí t' vax contemplar, los ulls vidriosos,
ta cara, gayre be me feya por,
y l' únic que respectà la Parca fera
en passar sobre tu, son buf de neu!

Jo plorant, al bon Deu per tu pregava,
y l' Sant Crist que tenias al caps
fins m' semblá que á voltes m' mirava
refentme ab sa mirada divinal.

Quants de colps en aquelles hores belles
en que reposa tot tranquilament
m' han parescut, les nitides estrelles
tos ulls mirantme desde l' firmament.

Y encare quan m' adormo cada dia
tot resant los meus prechs sense recel
t' vext voltada d' àngels y armonia
que m' cridas amorosa:—«Fins al cel!»

B. Bassegoda Amigó.

1) Aquesta poesia obtingué l' premi d' una arpa de plata en lo certamen que en lo passat mes d' Agost celebrà l' *Ateneo igualadí de classe obrera*.

LA CORONACIÓ

DE LA VERGE DE MONTSERRAT

Sr. Director de LA ILUSTRACIÓ CATALANA:

III de Septembre de 1881 serà recordat sempre ab goig per tots los amants de las glòries catalanas y pels entusiastas adoradors de las festas capitals de la fé y la tradició. La coronació oficial de la antiga y preciosa imatge de la Verge María, que desde temps immemorial se venera en la Seu de las montanyas, declarada ar Basílica por voler y gracia de S. S. Lleó XIII; tingüe lloch ab notori lluhiment y ab tot l' esplendor y ostentació dignes de la grandesa y magestat de tan excesiva Regina y Sobirana.

La porta d' ingrés al monestir de Montserrat, la església, pati y claustre modern foren adornats ab severa senzillesa y ab tota la propietat exigida per la solemnia ceremonia que hi debia tenir lloch.

Á Montserrat acudiren milers de personas de tots los endrets de Catalunya, afanyosas d' assistir y presenciar la notable festa de la Coronació, essent animadíssim l' aspecte general de la montanya ab las collas alegres de romers y curiosos que ab afany hi acudian ab lo desitx de trobar hostatje y ab la intenció de admirar una vegada més á la Santa Patrona dels catalans; que desde aquelles espaldades rocas y singleras, vetlla amorosa per nostre antic Principat.

Lo decorat exterior del santuari fou consemplant al que s' usá durant las passadas festas del Milenari, ostentantse en lo primer arch del pòrtich que dona entrada al temple una gran volta de ramatje ab un cartell, ahont s' hi llegian los versos de la tornada del himne de la coronació, escrit apostol per lo llorat Mestre en Gay Saber D. Jascinto Verdaguer, prebere. Damunt la portalada de la nova Basílica s' hi colocà lo gran quadro de D. Francisco Soler y Rovirosa, en lo qual hi ha pintada la imatge de la Verge, ab tota la puritat de sus líneas escultòriques y sense los ridícols ropatges sobreposats, que encara la enlletjeixen y privan de admirar aquella preciosa creació. Á propòsit d' això, nos semblá altament censurable que s' verifiqués la Coronació de la sobredita imatge cubrintla encara ab sus anti-artístiques vestimentas; essent això que ara s' presenta una preciosa ocasió pera desterrarlas per sempre més, cumplint lo deute que fa temps reclaman l' art, la dignitat religiosa y l' sentiment estètic, que tant maltractat s' ha vist.

L' interior de la església presentava un cop de vista sever y ric, la iluminació estava molt ben disposada y l' ornament de tapissos, estandarts y cànabobres, era combinat ab enginyós acert y bona armonia. L' altar major estava adornat ab profusió y en lo lloch de l' ara s' hi aixecava un bonich templet d' estil romànic, degut al arquitecte del monestir D. Francisco de P. del Villar, en quin lloch superior y al costat del camaril se hi ostentava la imatge de la Santa Verge.

Á las cinquena del matí del dia 11 comensà la festa celebrant lo Ilm. y Excm. Sr. Bisbe de Barcelona la missa matinal, á las set lo Sr. Bisbe de Urgell ne celebrá una altra, á la que precedí la distribució del pa eucarístich als nombrosos devots, que practicaren ab bona uncio y reculliment l' acte de la sagrada comunión. Després tingüe lloch lo solemne ofici, que fou acompañat per una acreditada orquesta de Manresa y al qual hi assistiren, á més del Eminentíssim Cardenal Sr. Benavides (delegat de S. S. per coronar la Santa Imatge), los Illustíssims y Excm. Srs. Arquebisbe de Tarragona, bisbes de Barcelona, de Girona, de la Seu de Urgell y de Lleida; á més de molts canonjes y altres dignitats de totas las diòcessis precitadas. Lo sermó estigué á cárrech del Senyor de Urquinaona, bisbe de Barcelona, qui sapigué cumplir sa missió ab extraordinari acert, y fent vera justicia als sentiments, poders y aspiracions de la moderna pàtria catalana.

Termenat lo ofici, lo Cardenal Benavides donà la benedicció papal á tota la concurrencia que omplia mes de las tres quartas parts del temple, y rebent del delegat del Vaticà, Mons. Vicens Nussi, la rica corona ofrena del poble català, pujà la escalinata del monument, y cenyí ab ella lo front august de la excelsa Patrona de Catalunya. L' acte fou per demés sever é imponent. La emoció s' apoderá de tots los cors y l' s' sentiments de fé y de patria s' manifestaren ab tota la grandesa del entusiasticisme, esclatant aquest, en crits unànims y reiterats viscas á Catalunya, á la Verge de Montserrat, y al Papa Lleó XIII. L' orga, la orquesta y una cobla militar barrejavans sos acorts ab l' espetech de las salvas que al defora feyan retrunyir sos ecos per aquellas espaldadas singleras, mentres la *martxa real* (ab tot y que s' hi hauria escayut mellar la dels Reys d' Aragó ó qualsevol hymne popular català) feya' mes viu lo entusiasticisme y mes magestuós l' acte que alashoras tenia lloch. Un princep de la Església coronà á la Moreneta de Montserrat en nom de la Cort Pontificia, precisament lo ma-

teix dia en que feya prop de dos sigles que l' poder de Catalunya havia caygut en les muralles de Barcelona, vensut per la despòtica y bárbara tiranía d' un descendént d' aquell emperador tant cristià com cavaller, que valent protegi y defensà los drets é independència de nosstre primitiva patria; la que en agrabiment y just tribut à son llegendari y venerable recort, copia avuy la seva magnífica y artisada corona pera posarla també en lo front de sa benvolguda Verge de Montserrat. En efecte, la corona imperial que l' poble català ha regalat pera la imatge montserratina, es una fidel y encertada reproducció de la garlanda de Carlemany, y ha sigut dibuixada per lo arquitecte del monastir lo citat Sr. Villar y executada per los acreditats argenteros germans Sunyol de Barcelona.

Entre las cinch y sis de la tarde, y havent minvat un xich la tempestat que desde l' mitx dia se havia desencaixat per tota la montanya y sos entorns, sortí la professó recorreguent totas las dependencias del recinte interior del monastir. Després de un regular aplech de senyors y senyoras, seguia la *ombrella* llistada d' or y grana, precedent á la creu professional, darrera la qual venia un reliquiari que duya entretalladas las imatges de Sant Pere y Sant Pau penjant d' ell una campaneta d' or. Abdos objectes son los distintius de Basílica, que aquell dia s' estrenavan oficialment. Davant de la imatge s' hi veian molts devots ab atxes encesas y sacerdots de parroquias de totas las provincias catalanas, ostentant molts dels primers, los diferents estandarts que han deixat á Montserrat las peregrinacions y collas que tant sovint s' hi dirigeixen. La imatge de la Verge era portada per vuit sacerdots; lo canonge penitencier de la Seu de Barcelona, lo rector de Sant Just y Pastor de la mateixa ciutat, un capellà rossellonés, y cinch monjos. Dotze escolanets voltavan á la imatge sostenint uns cirials daurats, tots guarnits de ramas verdades cullidas en la propia montanya. Tancavan la professó los il-lustres prelats presidits per lo cardenal Beavides, Mons. Vicens Nussi, lo delegat castrense de Madrid, y lo talem del monastir; darrera del que seguian los mossos de la Esquadra de Manresa.

Lo molt Iltre. P. Abad, Dr. D. Miquel Muntadas, també hi assistia; essent digne de esment lo consignar que desde aquell dia te lo dret de usar *capa magna* y d' ostentar borlas verdes en lo capell abacial; tot per concessió de S. S. Lleó XIII.

Lo cop de vista de la professó era sumament pintoresch y agradable, y no sols se feya simpàtich y atractiu per lo venerable y sagrat de lo que la constituia, sinó que l' cors verament catalans y entusiastas de la grandesa y esplendor de nostra antiga terra, admiravan alas-horas en aquella senzilla y magestuosa professó un acte solemníal y grandiós que s' duya á cap sense que s' hi barrejés per res la gent oficial ni centralisadora, que per nostra dissord es sempre la única que mana, organisa é impera en totas las solemnités de caràcter popular y cívich. Verament allí no hi havia més que catalans y creyents; las úniques entitats forasteras que allí s' imposavan eran los sapientissims prínceps de la Esglesia, que per los bons fills de Catalunya son sempre venerats ab respecte y considerats ab la deferència que tenen merescuda per sa elevada dignitat, sus preclaras virtuts y superioritat intelectual. Allí, contemplant aquell aplech de bisbes y arquebisbes, monjos y frares, sacerdots, abats, canonges y altres molts altas dignitats de la Esglesia, que de las quatre províncies catalanas, del Rosselló y de Valencia vingueren pera presentiar la coronació de la patrona dels catalans; lo pensament volava inspirat pel desitj fantasiós que somniava lo molt bé que s' hi hauria escaygut al costat de la autoritat eclesiàstica més elevada de la antiga província aragonesa, que presidia l' acte; veure la arrogant y superba figura d' algun dels reys del mateix casal d' Aragó, rendint també un noble tribut de vassallatge á la soberana Reyna de Montserrat.

En conjunt, las festes de la coronació foren magnificas y celebradas ab tota solemnitat. La animació no escassejà, y si l' temps hagués sigut un xich menys tempestuos, la gentada hauria estat considerable. No mancaran al acte los representants y comissions de societats catòlicas de Barcelona, Manresa, Monistrol, Sabadell, Badalona, Granollers y altres, com així tampoch molts familiars coneigudes d' aquestas localitats, y distingits artistas y escriptors, entre quins recordem los doctors D. Felip Vergés y D. Jaume Collell, la simpàtica poetisa mexicana Sra. de Reyes y Castro, la catalana donya Dolors Moncerdá de Mäciá y l' Srs. Capella, Cornet y Mas, Ribot y Serra, Blanch y Romaní, Garriga, Santaló, Caba, Bófarull, Nicolau, Llorens, O'Deilly, Rodríguez Guzman y molts altres que no recordo en aquest moment.

A. M. C.

Monistrol de Montserrat 13 de Septembre de 1881.

CARTA DE L' HABANA

Senyor Director de LA ILUSTRACIÓ CATALANA.

MOLT Sr. meu: Seguint la tasca de que voluntariaument vaig encarregar-me, agafó la ploma pera donar-nos de la Capital de la Perla de les Antilles. Segueixen endavant los treballs preparatoris pera la definitiva instalació del Centre Català, quals estatuts estan pendents d' aprobació en lo Gòber General. Se tracta de celebrar la seva inauguració ab molta solemnitat pera la qual segons se'ns ha dit s' està reorganisant lo coro català; ademés lo senyor don Eusebi Dalmau germà dels acreditats óptichs de aqueixa ciutat, s' proposa iluminar ab llum elèctrica tota l' avinguda del punt qu' ocupe l' edifici del Centre. No obstant dech confessar-li, en honor de la veritat que la magnífica idea en que s' han inspirat los que han projectat lo Centre no ha trobat l' acullida que fora de desitjar per part d' alguns que per sa posició y per son caràcter venian obligats á constituirse en sos més decidits propagandistes, per circumstancia qu' ara no es del cas escribir. Sia això resultat de l' que s' vulga no pot ménos de reconeixer qu' he de influir molt notablement aquesta especie d' indolència que en general los espanyols tenim apoderada, y de la que no sabem sustraurens sinó tractantse de las qüestions qu' acostumem á dir políticas, per bon nom, los quals fins ara no s' han portat altre cosa que miserias y desastres de tota mena. Tenint lo Centre com á un de sos objectes mes principals la protecció al travall nacional, inútil es que s' ns esforsem en fer comprendre lo molt qu' d' ell podria esperar-se en lo sentit indicat, puig que la Exposició permanent que en ell se installearia, contribuiria en gran manera á fer coneixir tots los productes de nostra indústria, alguns dels quals poden ja sostener ventajosamente la competència ab los que nos envien los extrangers. Pero en fi; si es que per ara no poguem veure realisada la constitució del Centre per causas que en aquesta, y en cartas anteriors vinch apuntant, nos quedaria'l consol de no haber sigut dels que ménos han travallat pera conseguirlo, y limitantnos á una esfera d' acció mes modesta, s' obriria un Círcol Catalanista que comensant pera cenyir-se á mantenir encés entre nostres paisans l' esperit de la patria, potser treballant ab entusiasm y constància arrivarà á lograr lo que potser per ara no poguem veure.

* *

L' art teatral de l' Habana segueix com sempre, per las lamentables vias de lo ridicol y de lo anti-artistich.

La empresa del teatre Pairet continua explotant *Los sobrinos del Capitan Grant*, qu' encara que sia incomprendible tractantse d' un públich tan veleidós com ho es de l' Habana, ha conseguit ja la novena representació, prometentne encara moltes mes. Lo teatre Tacon segueix ab sus portas tancadas, que sols obra de diumenge en diumenge, per oferir á son abigarrat públich algun drama de sanch y foch, dels que s' estilan á Barcelona en lo teatre del Odeon. Lo teatre d' Albisu segueix bufant, y com que jo no soch partidari de la música bufa, valdrà mes que l' passe per alt.

Al intent m' he reservat fins ara á parlar del teatre Cervantes, perque á pesar de ser lo mes concorregut de l' Habana, no dubta en profanar lo respectable nom que porta, donant acullida en son prosceni á las mes redicolas é inmorals farsas, si be que responden als degradats sentiments del públich que l' afavoreix. Allí s' hi representan sarsuetas qual principal atracció son las paraules obscenes y l' xistes mes groseres, que fan punjar los colors a la cara del qui conserva encara un xich de pudor, terminantse cada acte ab un descarat can can, qu' acaba d' embroratzar á la numerosa concurrencia que molt assiduament, per desgracia, freqüenta tals espectacles.

Pera la pròxima temporada, lo Pairet anuncia una companyia lírica italiana de *primo cartello*; en lo teatre Albisu, sembla que hi funcionarà una companyia de sarsuela, de la que formarà part lo conegut tenor català D. Joan Prats, y á Tacon nos prometen una companyia dramàtica espanyola. A mes se inaugurarà un Circo Ecuestre, tot lo qual fa esperar que s' ns resquitarà ab ventaja del abandono en que s' ns han mantingut los empressaris de teatres en la temporada qu' està finant.

* *

Crech que no desplaçarà als lectors de LA ILUSTRACIÓ CATALANA la notícia que l' vaig á dar per referirme á un jove artista català de gran talent y bon pervindre en la carrera que ha emprès. Me refereixo á D. Roman Clau-solles, que ha sigut premiat en la Exposició de Matanzas per un treball d' escultura figurant un negret *guarrachero* tocant lo güiro y cantant. Aquest jove ha presentat també un croquis projecte pera l' edifici del Centre Català, qu' es un verdader palau, projecte que ha merescut l' aprobació de totas las persones intel·ligents y que demostra ben be las molts disposicions del artista novensà. Ademés te entre mans un busto del eminent poeta D. Josep Echegaray, qu' es també una obra recomanable baix lo punt de vista artístich y de la semblansa, al dir de las personas competents. Per tot doném la enhorabona al senyor Clau-solles y confiem que segunt ab l' aprofitament que per ara s' ns demosta arrivarà á ser un artista consumat que farà honor á Catalunya.

També ha sigut premiat en dita Exposició nostre paysá y amich D. Miquel Alorda (duenyo de l' acreditada llibreria *La Enciclopedia*) per sos traballs d' enquadernació.

Y ja que de l' Exposició parlém bo serà recordar que se torna á obrir en lo mes de Desembre, quedant encara alguns espais vacants que podrian utilitzar los fabricants catalans, de lo qual no duptém que 'n podrian treure bons resultats en lo concepte de fer coneixer los seus productes en aquestas apartadas regions. Y prou per avuy.

GABRIEL COSTA NOGUERAS.

15 de Agost de 1881.

NOVAS

Tan sols per pura casualitat nos havem enterat de las queixas que alguns socis de la *Associació Catalanista d' Excursions Científicas* formulaen contra nostra publicació, y de las que s' fa eco *La Renaixensa*. Entengan dits senyors que no tenim per qué fer constar la procedència de la lámina que publicarem contenint algunas vistes de Montserrat, puig que es una composició original que res té que veure ab l' álbum de Montserrat publicat per dita associació, executada per l' artista senyor Pinós molt temps avans de l' aparició de l' obra citada; per lo que toca á aquest extrem los recomanem que s' dirigeixen al reputat Mestre en Gay Saber Mossen Jaume Collell, qui podrà dirlos en quina fetxa la Direcció d' aquest periódich li envia una prova del grabat en qüestió pera la redacció d' un article sobre l' assumptu del mateix, treball que no pogué portar á cap per imprescindibles y perentorias ocupacions á que tingüe que atendre l' senyor Collell; això si es que en la seva obsessió no arriban á comprender que es impossible dibuixar y grabar la lámina á que s' refereixen en los curts dias que transcorregueren entre l' aparició del álbum de Montserrat (primers d' aquest mes) y la sortida de nostre darrer número (dia 10 del mateix). Per altra part res hi ha més ignorant que l' feudo que sobre la montanya de Montserrat pretenen tenir los propietaris del álbum, quan de sobras podrian saber que no son los primers, ni molt menos, que han publicat coleccions de vistes d' aquella montanya.

Per lo que toca á alguna equivocació que s' pot haver sufert en lo text explicatori de la lámina, may nos han dolgit rectificacions quan elles s' han fet necessarias, haja sigut de qui s' vulla la culpa, puig que reconeixem que poden equivocarse fins las personas més ilustradas, com en lo cas present pot haver succehit á nostre estimat amich don Eduard Tamaro, digníssim ex-President de l' *Associació Catalanista d' Excursions Científicas*.

Donem per termenat aquest assumptu, dirigint una suplica als que s' han creut perjudicats ab la publicació de nostra lámina, pera que en lo successiu se valgan d' un altre diari quan tracten de fer públicas sus queixas, puig que podrian aquellas passarnos desapercebudas á causa de no haver acceptat *La Renaixensa* l' cambi ab lo nostre periódich.

ERRADAS. — En lo grabat del número anterior titulat «Recorts de Montserrat» ocorreron las que deuen llegir-se així: «Núm. 3 Lo Mont gros y núm. 9 Aubarda Castellana.»

Galanament invitats per lo Sr. Pirozzini y l' jove pintor Sr. Llimona hem tingut ocasió de veure dos quadros d' aquest últim y varios dibuixos executats últimament á Roma.

Sentim que l' abundàcia d' original no 'ns hage permés insertar la revista de belles arts, en la que l' encarregat especial se 'n ocupava.

En las mencionadas obras lo Sr. Llimona revela condicions d' artista no pas comunes, y no podem menos de felicitarlo, esperant que seguirà cultivant lo gènero de pintura á que pertany son gran quadro tret del *Hamlet* de Shakespeare.

Entre l' jovent que constitueix avuy l' esperansa del démai de nostre moviment artístich, indubtablement figura en primera ratlla lo Sr. Llimona.

Son dignes del major elogi los esforsos que la Junta del Círcol de la Juventut Mercantil está practicant pera difundir la instrucció entre la respetable y numerosa classe que representa. Desde primer d' Octubre vinent á acordat la instalació, en son local (Ciutat 6) de las següents càtedras: Francés, primer y segon curs; Inglés; Càcul mercantil; Teneduría de llibres; Reforma de lletra; Taquigrafia. Ademés una comissió especial constituida al efecte s' encarrega de la colocació dels dependent de comers qu' ho necessiten poguen donar als senyors principals tota mena de garantías en lo que s' refereix á sa probitat é instrucció.

Considerém d' incontestable utilitat, societats com lo Círcol de la Juventut Mercantil, y la recomaném als que més interessats estigan en l' esplendor y avansament de la noble carrera de comers.

Lo dia de la festa de la Nativitat de la Mare de Déu, va dohar la societat coral d' Euterpe lo darrer concert de la present temporada, que fou concorregut igualment que l' anterior. Entre altres escullidas pessas que figuraven en lo programa, mereix citarse la magnifica cantata *Avant*, del mestre Rodoreda, que s' hagué de repetir á instancies del públich; la popular cansó de

Clavé L' anyorament, instrumentada per la senyora donya Aurea Clavé de Ferrer, filla del malhaurat fundador de las societats euterpenses, s' executá per primera vegada en dit concert, essent vivament aplaudida y cridantse ab insistencia á la distingida autora de aquest arreglo, que's fa recomanable per los no gens escassos coneixements d' orquestació que en la obra's descobreixen.

Duas novas composicions se van donar á coneixer en lo mateix concert, una d' elles titolada *Cansó de tardor* del jove y lloreat compositor senyor Laporta, que fou interpretada admirablement per la senyoreta Llorens, mereixent abundants y justissims aplausos y essent cridat l' autor ab viva insistencia; l' altra de las novas composicions á que 'ns referim, es un coro á veus solas *Lo goig de festa*, lletra y música de D. Joseph Mestre, individuo de la societat enterpense *L' Alba*, qui segons s' anuncí posseix ab prou feynas las més rudimentarias nocions de lectura y escriptura, desconeixent per complet les reglas del art musical; l' execució de aquesta obra nos convencé en efecte de la inexperiencia literaria y musical del autor, essent no obstant de applaudir la laboriositat y bona intenció del modest obrer, á qui l' públich recompensá cridantlo y fent repetir la composició.

Rebi la societat coral d' Euterpe nostra enhorabona per tant bella festa.

Hem rebut un exemplar de una estampa que s' acaba de publicar, conmemorativa del Patronat de Catalunya concedida per l' actual Pontífice Lleó XIII, á la Verge de Montserrat.

Aquesta estampa es d' un preciós dibuix d' estil gòtic qu' acredita

GITANO ANDALÚS

Estudi del natural — Dibuix à la ploma de B. Galofre

l' habilitat del autor, que es un arquitecto dels més distingits. Lo grabat ha estat á càrrec d' en Benigne Moracho.

L' estampa està tirada á dos tintas ab una pulcritud y un gust immillorables com no s' acostuma en nostre país, essent aquest un dels travalls que més honran á la Tipografia del senyor Ullastres, ahont s' ha portatá cap. Los que desitgen adquirirla la trovarán de venda en las principals llibrerías de Barcelona, al infim preu de dos pessetas.

LLIBRES REBUTS

ASOCIACION LITERARIA DE GERONA.
—Velada literaria en honor de don Pedro Calderon de la Barca.

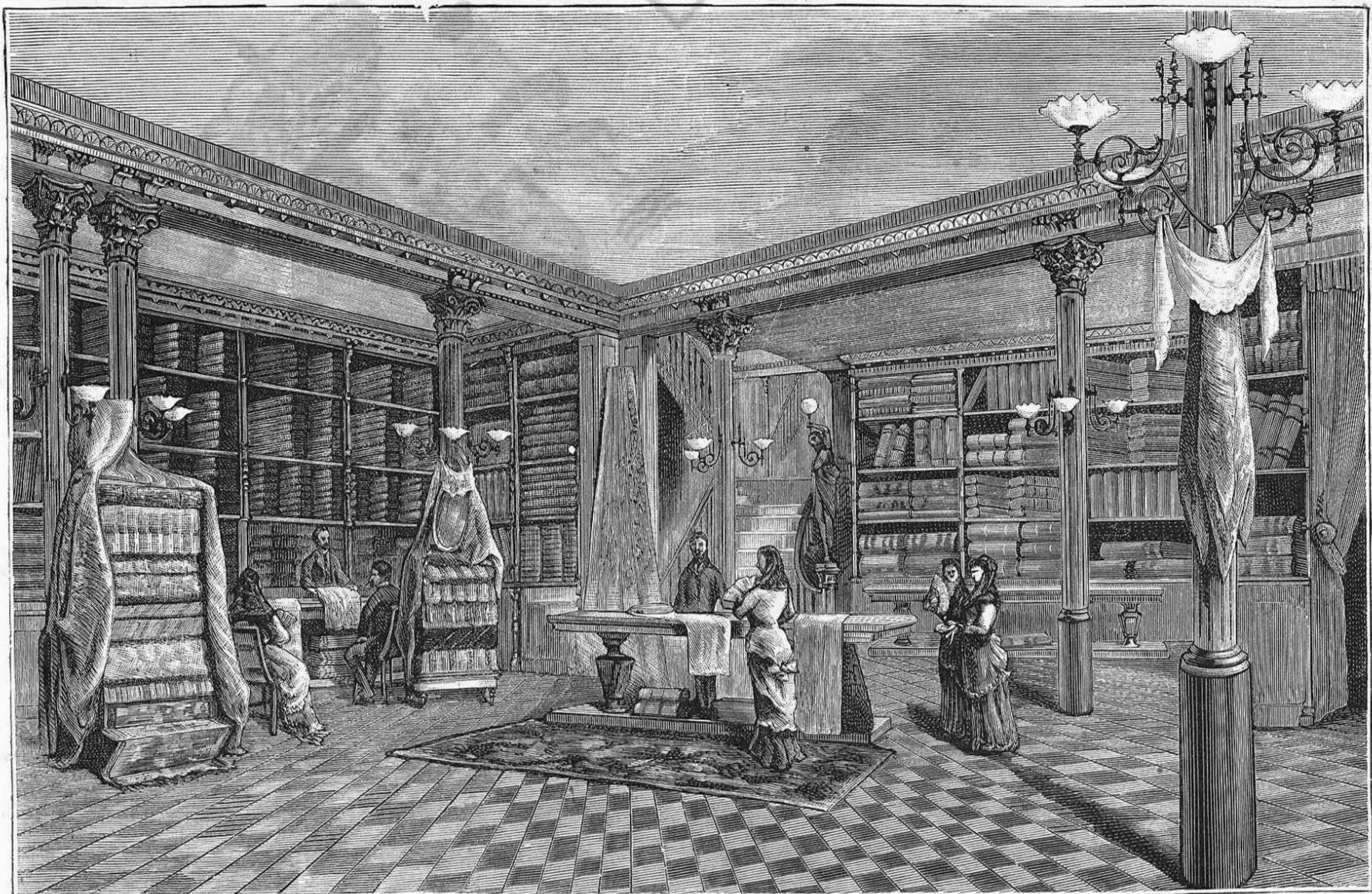
Es un quadern de 72 planas que compté los treballs en vers y en prosa llegits ab tal motiu, y que son los següents: discurs del president don Emili Grahit, *Un festival* de don Francisco de P. Franquesa, poesías catalanas dels senyors Planares y Palol, y castellanas de la senyora doña Francisca Jaume de Marqués y dels senyors Alcalde Valladares, Vinardell, Pujol y Vinas. Termina ab un discurs de gracies de don Ernesto Vivas.

HOMENATJE; poesía á Calderon per *Pere de Palol*.

Es una bonica poesía que forma part del quadern que compté lo llegit en la vetllada dada en Girona en honor á Calderon. Agrahim lo envio á son autor.

A LA PATRIA, oda de D. Artur Viñardell y Roig.

Axí mateix aquixa poesia fou llegida per lo senyor Vinardell ab motiu del aniversari de Calderon, en la vetllada de la Associació literaria de Girona. L' hem rebuda tirada á part y agrahim al senyor Vinardell tal deferencia.

BARCELONA — VISTA INTERIOR DE L' ESTABLIMENT DELS SENYORS MITJANS Y C. EN LO CARRER DE FERNANDO VII